

Бранислав Нушић

Кирија

Шага у једном чину

ЛИЦА:

ОТАЦ
МАЈКА
СТАРИЈА ЋЕРЦИЦА
МАЂА ЋЕРЦИЦА
СТАРИЈИ СИНЧИЋ
МЛАЂИ СИНЧИЋ
ИЗВРШИТЕЉ
АДВОКАТСКИ ПИСАР
ЖАНДАРМ

— Како, зар ви имате четворо деце? — изненађује се шеф, читајући службени лист који му је о себи поднео дугогодишњи нижи чиновник.

— Четворо! — одговара чиновник, снисходљиво снебивајући се.

— Шта ће вам толика деца, побогу брате?

— Шта могу, Божја воља! — слеже раменима нижи чиновник.

— Али Бог можда не зна колика је ваша плата, а ви знате, па би могли о томе да водите рачуна. Јер, кад ви са толиком платом мислите да можете имати четворо деце, онда колико деце треба да има, по вашем рачуну, начелник прве класе, а колико тек министар?

— Да ја имам већу плату, извесно бих имао мање деце! — брани се нижи чиновник.

— Ето ти сад, каква је то логика?

— Па кад чиновник има већу плату не седи по цео дан код куће; иде у кафану, иде у клубове, на трке, у позориште, путује, а тако исто и његова жена није никад код куће. А кад нема довољно пара ни кирију да плати, седи по цео дан код куће, прилепи се уз жену па...ето!...

Г. Шеф се слатко смеје овој несумњиво јакој логици, а чиновник са четворо деце излази из канцеларије и одлази на благајну да прими своју злехуду плату, коју ће однети кући, те сести са женом да пару по пару срачунају и виде: хоће ли им достићи да саставе крај с крајем.

У простој, полупразној соби, у којој сав намештај представљају пет до шест разноразних столица и један го сто, седе они и брину бригу, док деца, која су дошла на свет Божјом вољом, у другој соби или негде у дворишту безбрижно играју и лармају.

ОТАЦ (*Шета са рукама на леђима*): Ето, пиши... израчунај сама. (*Вади из џепа*). Ево ти канцеларијска оловка, хартмут нумера два; а ево ти и хартије. (*Вади из џепа свежањ хартије и чита*)... с тим да се именованоме достави ово решење у року од... Може. Ово је г. Срета покварио. Страшно квари државну хартију, не уме да концептира, а уме да аванзује. Па ја збирам све његове покварене концепте, требаће, велим, за домаћу употребу... Пиши с ове чисте стране. Примео сам, дакле, по одбитку порезе, чистих 1342 динара плате са додатком на скупоћу. Јеси ли записала?

МАЈКА (*Седи за столом и по његовом диктанду записује*): Јесам!

ОТАЦ: Е, то је примаше! Лепо! Сад пиши овде по страни: Отплатио сам дуг газда Сими 250 динара... запиши 250! Хлебару 360...

МАЈКА (*Записује*): Ух!

ОТАЦ: Како „Ух!“ Шесторо уста у кући, ој! Знаш ли ти шта значи то шесторо уста?... Могу да прогутају читаву краљеву апанажу, те неће мој додаток на скупоћу. Јеси ли записала 360?

МАЈКА: Јесам!

ОТАЦ: Добро. Онда пиши 270 динара месару... па... *(Досећа се)* запиши 220 бакалину и... шта беше оно још... а, 240 пиљару. Јеси ли записала?

МАЈКА: Јесам!

ОТАЦ: Е, добро! Сабери све то.

МАЈКА *(Сабира шапћући у џебу бројеве):* Колико беше деветнаест и пет?

ОТАЦ: Деветнаест и пет су двадесет и четири.

МАЈКА *(Пошто је сабрала):* Хиљаду триста четрдесет.

ОТАЦ: Тако је. А колико сам примио?

МАЈКА: Хиљаду триста четрдесет и два динара.

ОТАЦ: Остаје дакле два динара. Ево ти тих два динара. *(Даје јој).* То ти је за дрва, за одело, за обућу, деци за књиге, за кујну и мени за дуван.

МАЈКА: А кирија?

ОТАЦ: Ово је већ пети месец како не плаћам кирију.

МАЈКА *(Броји на прсте):* Јесте, пети... од фебруара... За јануар смо платили. Јеси ли бар био да се извињаш газди?

ОТАЦ: Шта имам да му се извињавам. Не могу да платим, па то ти је. Уосталом, он нас је већ тужио, дао је ствар адвокату.

МАЈКА: Па сад?

ОТАЦ: Па сад... ето... шта нам Бог да! Ја из ове коже немам куд.

МАЈКА *(Уздахне дубоко):* Баш је овај Бог неправедан. Кад хоће некога да угрува, а он га душмански угрува. Ово нити се живи нити се мре. И какав ми је то живот: ако купиш ципеле, немаш за дрва; ако купиш дрва, немаш за пијацу... А где су још болести! Вучем овај ремаатизам као Христос крст... Да је пуста среће, како сад настаје ферије, пошла би у бању. И то не кажеш од беса, као друге, него од нужде, али....

ОТАЦ *(Шета затринута, па застане и хукне:)* Шта ћу, шта могу... ето ти та два динара, па располагај њима, иди у бању.

МАЈКА *(Боно):* Још се и спрдаш.

ОТАЦ: Не спрдам се, ал'... шта могу? Реци сама: шта могу? Не могу се тек с Богом борити, кад је ето и он неправедан. Неком да или добру плату или бар добар положај, на коме се, рецимо, може красти, ал мени ето, ускратио све, све... Могу тако сваких петнаест дана да украдем по једну канцеларијску писаљку, хартмут нумера

два, и то ти је све. А где је оно: дај две хиљаде динара, па да нестане овај акт; дај пет хиљада динара, па да поједем оферат твога конкурента; дај десет хиљада динара, па да фалсификујем датум на овом саслушању. Ал' ето, није ми суђено да добијем: такав положај. Дође ми да мислим да је Усуд приликом мог рођења стао више мене, спустио ми руку на раме и рекао: „Ти ћеш имати дугачке прсте али ти ја нећу дати прилике да их употребиш!” Ето, дође ми Бога ми да тако мислим.

МАЈКА (*Иде за својим мислима*): Ја се само питам: како ћу дочекати зиму са овим реуматизмом?

ОТАЦ: А ја се опет питам: како ћемо дочекати зиму без дрва? Тек за тих два динара, што нам претичу од плате месечно...

МАЈКА: Ти да си неки човек.

ОТАЦ: Како неки човек?

МАЈКА: Па тако... има људи и са мањом платом па им жене иду у бању, а ти...

ОТАЦ: Има људи и са мање плате, али и са мање деце.

МАЈКА: Нећеш ваљда рећи да сам ја крива што имамо толико деце?

ОТАЦ: Па добро, пристајем да примим на себе ту кривицу, али... није реч о томе. Најзад, деца су ту и с њима се мора рачунати.

МАЈКА: Па мора, дабоме, ал' треба ваљда рачунати и с оним који је изродио ту децу. Да нисам толику децу изродила, ја бих извесно сачувала своје здравље.

ОТАЦ: Знаш ли ти како се најлакше можеш излечити, а да те ни десет пара не кошта?

МАЈКА: Не знам.

ОТАЦ: Уобрази се да си била у бањи и уобрази да ти је бања помогла.

МАЈКА: Таман!

ОТАЦ: Ама како: „таман!” Може ти то још како да помогне! Нема те жене која није кадра уобразити да је болесна, е, па онда, зашто не би уобразила и да је оздравила! А веруј, Бога ми, уображење је једна врло лепа ствар. Ја који пут тако, кад сам сам у соби, уобразим да сам министар па се разобадам; те г. Срету писара отпустим из државне службе, те господина председника ставим у пензију, те секретара преместим у Дебар и рашчистим све редом око себе тако, да нико не остане у служби, сем мене и Теофила пандура. Па онда, мало ми је то, него нашем касапину издам концесију да сече државну шуму под условом, да ми годину дана даје бесплатно по две киле меса дневно; па нашем кројачу издам концесију за грађење дуплог колосека од Београда до Сушака под условом, да целој мојој фамилији скроји по један пар одела с тим, да мени направи два пара панталона, јер ми се брзо излижу с оне стране; а пиљару дам монопол на искључиво право штампања школских уџбеника с тим: да ме годину дана снабдева бесплатно намирницама. И тако редом, раздам концесије под много

јевтинијим условима но што их прави министри издају... И, ето ти, задовољни они, задовољан ја.

МАЈКА: Ех, кад и то тако могло!

ОТАЦ: Ама може, кад ти кажем. Уобрази, уобрази, па ћеш видети. Зар мало има жена које уобразе да су лепе па — ако им то нико и не признаје, оне верују и задовољне су са собом. Зар мало људи има који уобразе да су паметни па — ако им то нико и не признаје, они верују и задовољни су са собом. Уобрази, кажем ти, уобрази да си била у бањи, па ћеш видети како ће ти то помоћи.

МАЈКА: Иди, Бога ти, не умем ја то!

ОТАЦ: Не умеш? Ако баш не умеш, ево, ја ћу ти помоћи. 'Ајде, пакуј се.!

МАЈКА: Какво те паковање спопало?

ОТАЦ: Пакуј се кад ти кажем.

МАЈКА: За пут?

ОТАЦ: За пут, дабоме, у бању.

МАЈКА: Иди, човече божји, теби је још до спрдње.

ОТАЦ: Није, веруј да није. Видећеш ти да је уображење најјефтинија путна карта; видећеш ти да је уображење најугоднији вагон-ли; видећеш ти да је уображење и најбоља и најлековитија бања на свету. Молим те, немој оклевати, него се пакуј.

МАЈКА: Ама је л' шале ради? Ако је то, није ми до шапе.

ОТАЦ: Није шале ради, него путујемо одиста. Иди зови и децу нека се и она спреме и њих ћемо повести. *(Оде вратима са стране и фозива).* Босиљка, Сојка, Мишо, Перо, овамо, овамо брже! Ама одите кад вам кажем!

(Деца обучена да Бог сачува, искрпљена по туру и коленима, у одећу прекројеном и исхабаном, сруче се у собу.)

ОТАЦ: Кажите, децо, драгичка!

ДЕЦА: Драгичка!

ОТАЦ: Путујемо, идемо на пут!

ДЕЦА: Живео!

ОТАЦ: Је л' волите да путујете?

ДЕЦА: Волимо!

ОТАЦ: Тако. Е то је лепо од вас. А где би ти, кићо *(Најмлађем)*, волео да путујеш, на пример?

МЛАЂИ: Ја у Земун.

ОТАЦ: Ти немаш великих претензија и тоје лепо од тебе! *(Старијем):* А ти?

СТАРИЈИ: Ја у Врању.

ОТАЦ: Врло добро, то је и онако уз пут кад се пође у Земун. *(Млађој)* А ти, где би ти волела да путујеш?

МЛАЂА: Ја, тата, у Италију. Тако бих волела да путујем у Италију.

ОТАЦ: Сасвим. Италија је лепа земља, треба тамо да путујемо.

МЛАЂА: Па зар ћете ме водити?

ОТАЦ: Разуме се. 'Ајде, спремај се!

МЛАЂА (*Скаче весело.*): Јаој, ала је то дивно, путоваћу у Италију.

ОТАЦ (*Старијој*): А ти?

СТАРИЈА: Ја бих тако волела у Швајцарску.

ОТАЦ: У Швајцарску?

МЛАЂА: Она, знате, има зимски капут по зато воли да иде у Швајцарску, а ја немам па зато волим да идем у Италију.

ОТАЦ: Ићи ћемо и у Швајцарску, и у Италију, и у Земун, и у Врању. 'Ајде, 'ајде спремите се, пакујте се!

ДЕЦА: Живео! (*Хоће а пођу.*)

ОТАЦ: Стојте! Поведите и мајку, нек' се и она спакује.

МАЈКА: Ама остави ти мене. Ето ти деца, па их запагуј.

ОТАЦ: Поведите мајку кад вам кажем, иначе нећемо путовати.

ДЕЦА (*Опколе мајку и гурају је у другу собу.*): 'Ајде, болан, немој да поквариш, 'ајде, 'ајде, 'ајде!...

ОТАЦ (*Сам, шета крупним корацима.*): Одиста, била би то дивна ствар кад би се човек могао тако послужити уображењем. Одем, на пример, кућевласнику и кажем му: Добар дан, газда! Дошао сам да вас замолим да уобразите да сам вам платио кирију.

МАЛИ (*на вратима*): Тата, могу ли ја да поведем Хектора?

ОТАЦ: Поведи, брате, дабоме да га поведеш.

МАЛИ (*Повуче се.*)

ОТАЦ (*Наставља размишљање.*): Или, одем, рецимо, господину министру...

МЛАЂА (*на вратима*): Татице, је л' могу да понесем и моју лутку?

ОТАЦ: Ама понеси, разуме се, и лутку, и обруч, и све понеси, све!

МЛАЂА (*Повуче се.*)

ОТАЦ (*Наставља размишљање.*): Одем, рецимо, господину министру и кажем му...

МАЈКА (*на вратима*): Кажи ми, човече, још једанпут, је л' озбиљно да пакујем?

ОТАЦ: Разуме се, најозбиљније пакуј.

МАЈКА: Шта?

ОТАЦ: Све, све што имамо у кући, све!

МАЈКА: И твој зимски капут?

ОТАЦ: Он је, истина, сав исцепан, али даћемо га у Италији да се окрпи.

МАЈКА (*Крсти се.*)

ОТАЦ: Немој се крстити, молим те, него пакуј се! Видећеш само како се може и без пара путовати.

МАЈКА (*Крстећи се повлачи се.*)

ОТАЦ (*Наставља размишљање.*) Одем, рецимо, господину министру и кажем му: Добар дан, господине министре. Дошао сам да вас замолим да уобразите да ја имам пуне године службе. И он лепо уобрази. Било би то одиста дивно! (*Споља се чује ужасна дрека и ларма.*) Аха, ево их, иду путници! (Наилазе жена и деца обучена за пут, носећи све што су стигла. Старија, која путује у Швајцарску, обукла зимски капут и шубару, носећи хармонику под мишком; млађа, која путује у Италију, летње одело, сламни шешир и носи лутку од крпа направљену. Млађи води за узицу неку џукелу и има трумбету у руци, старији понео кавез са птицом.) Врло добро! Врло добро! Изгледате као изистински путници који путују у Италију и Швајцарску. Дедер да заузмемо места, јер, као што видите, велика је навала, а дуг је пут, па треба да заузмемо што пре места. (*То боворећи намешта крај отворена прозора столице по реду, као што су отрилике седишта у вагонима.*) Тако... тако... 'Ајде, сад седајте, заузимајте места!

МАЈКА: Ама иди, човече божји, не терај бар са мном комендију.

ДЕЦА: Па зар нећемо одистински да путујемо?

ОТАЦ: Па нећемо, дабоме, кад, ето, неће мама.

ДЕЦА: 'Ајде, болан, мама!

ОТАЦ: Не квари деци вољу. Седи, седи молим те!

МАЈКА (*Крстећи се седа.*)

ОТАЦ (*Деци*): Овде ти, а ти овде. Тако. Ти седи овде, а ти онде. Сместите ствари. Тај кофер метни овде да не смета, а ту кутију макни овамо... Тако. Ево ја ћу овде крај маме.

МЛАЂИ: Па је л' то ми кобајаги?

ОТАЦ: Кобајаги, дабоме.

ДЕЦА (*разочарано*): Аааааа!...

ОТАЦ: Кобајаги, али ће изгледати сасвим као и одистински, видећете ви само. Е, дедер, уобразите сад сви да је воз кренуо. Свирај ти у ту трумбету.

МЛАЂИ (*Свира.*)

ОТАЦ: Е, 'ајд' сад за мном, помажите, вичите као ја: Трупа-труп Трупа-труп Трупа-трупа-труп...

(*Деца пристају, те почну у хору певати, лупа и ногама и другим предметима тако да унеколико подражавају железницу.*)

ОТАЦ: Стој! Свирај! (*Устане. Млађи засвира.*) Земун пет минута. Е, погледајте, децо, тамо. Оно што видите, то је град Земун. Земун лежи на Дунаву и гледа у Београд. Земун је град чије се становништво пре светског рата бавило прегледом пасоша, а после светскога рата, то је варош у којој станују они чиновници који не могу да нађу квартир у Београду. Свирај! Полази! (*Седа. Млађи свира.*)

ХОР: Трупа-труп Трупа-труп Трупа-трупа-труп...

ОТАЦ (*Устаје.*): Стој! Свирај! (*Млађи свира.*) Врање, пет минута. То што видите сад, то је Врање. Та је варош раније била на самој граници државној, а сад се повукла више у унутрашњост. Врање је чувена по томе што је ту Коштана Циганка пронашла Бору Станковића књижевника. (*Седа.*) Полази! Свирај! (*Млађи свира.*)

ХОР: Трупа-труп Трупа-труп Трупа-трупа-труп...

ОТАЦ (*Устаје.*): Стој! Свирај! (*Млађи свира.*) Е, децо, ово је Италија. Гледајте, децо, гледајте и уживајте. То што видите, то је Италија, земља пуна знаменитости и лепота. Оно тамо, видите ли, оно је чувено језеро Лаго Мађоре, које је знаменито по томе што је папа Бонифације четрдесет други, приликом једне фудбалске утакмице, препливао то језеро на лабуду. А оно тамо, што се искривило као господин Сима судија, то је чувена кула у Пизи, која је знаменита по томе што је крива. А оно тамо, сасвим далеко, оно је знаменита планина Квиринал, на врху које је Ромео први пут изјавио љубав Јулији. Становништво Италије је многобројно и највише се бави свирањем у мандолину и ждерањем макарона. Клима је у Италији променљива, а та променљивост зависи од барометра. Ипак је највећим делом топла клима, тако да се не носе зимски капути и непотребна су дрва за огрев, услед чега чиновници у Италији имају много мањи додатак на скупоћу. Италија је врло плодна земља и у њој рађају највише зејтин, вино, поморанџе и атентатори. Ето, то вам је све што треба да знате из географије Италије... Јесте ли, дакле, видели Италију?

ДЕЦА: Јесмо!

ОТАЦ: Воз полази. Свирај! (*Седне.*)

ХОР: Трупа-труп Трупа-труп Трупа-трупа-труп...

ОТАЦ (*Устане.*): Стој! Свирај! (*Млађи свира.*) Е, децо, ово што видите, то је Швајцарска, која се иначе у географији зове и Монблан. Гледајте те лепоте и дивите се и уживајте. Планина Монблан, вечито покривена снегом, чувена је једино по томе што се на њу сваке године пењу беспослени људи. Престоница Швајцарске је Берн, који је чувен по томе што у његовој зоолошкој башти има и медведа, а други град, Женева, чувена је због многих језера која никад не плаве околину, па стога у Швајцарској и не постоји министарство вода као код нас. У Швајцарској је лети зима а зими лето, и зато њу радо посећују грудоболници и војнички дезертери свију земаља.

Код Швајцараца је вера и народност приватно занимање, а становништво се највише бави јодловањем и бушењем рупа у сиру који се, због тих рупа, зове швајцарски сир. Сем швајцарског сира, становништво се у Швајцарској бави још и производњом снега и глечера. Ето, то вам је све што треба да знате о географији Швајцарске. А сад, пошто смо обишли и Земуни Врању и Италију и Швајцарску, 'ајд'мо даље! Свирај! *(Млађи свира.)*

ХОР: Трупа-труп Трупа-труп Трупа-труса-труп...

ОТАЦ *(Устане.):* Стој! Свирај!

СТАРИЈИ: А где смо сад, тата?

ОТАЦ: Ово је граница!

СТАРИЈИ: А шта има ту да се види?

ОТАЦ: На граници станују финанси и ту се врши преглед ствари.

МЛАЂИ: А како се то ради?

ОТАЦ: Тако. Уђе један чиновник и жандарм, па онда онај чиновник пита: јесу ли то ваши кофери? *(Споља се чује куцање.)*

МАЈКА *(До сада је седела погружена, чудећи се поступцима свога мужа и смејући им се погледад. Кад чује куцање, она скочи с места и оде на супротну страну, женирајући се да је ко затече у бившем положају.):* Ко то сад може бити? **СТАРИЈА:** Па то су ваљда финанси за преглед ствари.

ДВОЈЕ МЛАЂИХ *(радосно):* Нека уђу, нека уђу!

ОТАЦ: Улази!

ЧИНОВНИК *(са њим улази један младић који носи портфељ под пазухом и један жандарм):* Ја сам судски извршитељ. *(Развија акта.)* Вама је познато да се пресудом Суда од 27. јуна ове године О. Бр. 14467 вама имају пописати ствари за дужну петомесечну кирију, остављајући вам петнаест дана за регулисање дуга.

МАЈКА *(клоне очајно на столицу на другој страни).*

ОТАЦ *(тешко уздахне):* Познато ми је!

ЧИНОВНИК: Шта имате дакле за попис? *(Узима кофере и даје их жандарму који их отвара.)*

ОТАЦ: Ето, то што видите. Цела моја имовина, колико сам могао за двадесет година службе у држави да стечем, налази се у ова два кофера. Кућни намештај није мој, јер држимо намештен стан. Ето, та два кофера, то нам је све имање. Ми смо знали да ћете ви доћи, па смо нарочито скупили све и сложили да вам буде при руци за попис.

ЧИНОВНИК: Хвала лепо.

ОТАЦ: На мало.

ЧИНОВНИК *(пописује ствари, које жандарм вади, споразумевајући се са адвокатским писаром. После споразума):* Пописаћемо овако паушално. Узабрањује

вам се дакле све одело, веш и сви остали покретни предмети нађени у кући, сем одела које је на вама, с тим да не смете то отуђити. Ствари се остављају вама на чување и, за петнаест дана, ако не регулишете дуг за кирију, изложиће се продаји. Ми смо своју дужност свршили. *(Потискује и даје му један примерак.)* Хвала на предусретљивости!

ОТАЦ: На мало, извол'те и други пут!

ЧИНОВНИК: Збогом! *(Одлази, а са њиме и остали који су дошли.)*

МАЈКА: *(Очајно.)* Ето ти твоје путовање!

ОТАЦ: Ако, сад смо бар и ту бригу смирили, платили смо кирију.

СТАРИЈИ: Јесу ли то, тата, били цариници?

ОТАЦ: Јесте, душо, преледали су нам ствари и сад смо прешли границу

СТАРИЈИ: А хоћемо ли сад даље да путујемо?

МЛАЂИ: Па хоћемо дабоме!

МЛАЂА: А куда сад, тата?

ОТАЦ *(сад већ јетко, нервозно, злобно):* Куда? Па ето, децо, свршили смо путовање и сад се можемо вратити у Отацбину. Ти си видео Земун, ти Врању, ти Италију, а ти Швајцарску. Мама је излечила реуматизам, а ја сам платио кирију. Сад смо сви задовољни и можемо се вратити у Отацбину. Што ће нам МонбБлан и Бонифације, шта ће нам Квиринал и Лаго-Мађоре? У нашој Отацбини чекају нас у братски загрљај финанси, цариници, порезници и егзекутори. У Отацбину, у Отацбину! Свирај! Свирај! Свирај! *(Млађи свира.)* Воз полази! *(Он устаје одвојен на средини групе, тупо и очајно гледајући преда ње.)*

ХОР: Трупа-труп Трупа-труп

ЗАВЕСА